

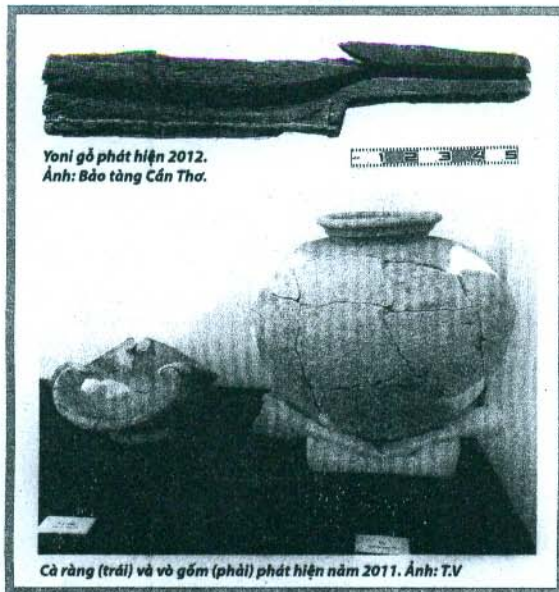
DI CHỈ KHẢO CỔ HỌC NHƠN THÀNH

Những di vật tiêu biểu mới phát hiện

Di chỉ khảo cổ học Nhơn Thành là một trong những di chỉ khảo cổ học văn hóa Óc Eo tiêu biểu ở khu vực Tây Nam Bộ, tọa lạc tại ấp Nhơn Thành, xã Nhơn Nghĩa, huyện Phong Điền, thành phố Cần Thơ. Di chỉ này được phát hiện vào những năm 1990 và bước đầu khảo sát, khai quật vào các năm 2000-2003 nhưng vẫn chưa đánh giá đầy đủ được quy mô, tính chất của toàn bộ khu di chỉ khảo cổ. Trong giai đoạn 2011 - 2013, Bảo tàng thành phố Cần Thơ phối hợp với Trung tâm Khảo cổ học thuộc Viện Khoa học Xã hội vùng Nam bộ tiếp tục nghiên cứu, thăm dò, khai quật di chỉ khảo cổ học Nhơn Thành.

Qua các đợt nghiên cứu, điều tra, thăm dò và khai quật khảo cổ học trong năm 2011-2012, đã thu được một số di vật là những vật dụng sinh hoạt, đồ thờ cúng, công cụ lao động sản xuất... làm bằng gốm, gỗ, đá, kim loại... Những di vật này đã góp phần hỗ trợ công tác nghiên cứu lịch sử, văn hóa của vùng đất Nam bộ nói chung, Cần Thơ nói riêng vào khoảng thế kỷ I đến thế kỷ VII sau công nguyên và nhận diện rõ hơn nguồn gốc bản địa của cư dân văn hóa Óc Eo.

Trong các loại di vật thu được tại di chỉ khảo cổ học Nhơn Thành, đồ gốm chiếm số lượng nhiều nhất. Có tổng cộng 37.239 mảnh vỡ các loại, chiếm khoảng 99% các loại hiện vật phát hiện được, chia thành: gốm sét mịn, sét pha cát, gốm pha bã thực vật. Loại hình hiện vật chủ yếu là bình, nồi, vò, nắp dĩa, cà ràng, vật trang trí có hoa văn, ly... Hầu hết các vật dụng này không còn nguyên vẹn. Tuy nhiên, qua các mảnh vỡ đã phát hiện trong một hố thám sát năm 2011, được phục nguyên là một tiêu bản vò gốm có kích thước: cao 18cm, rộng nhất 35cm, đường kính đế 14,2cm, cao đế 1,1cm; và một tiêu bản vò cỡ lớn có miệng loe xiên - thân hình cầu cao 45,6cm, đường kính miệng

Yoni gỗ phát hiện 2012.
Ảnh: Bảo tàng Cần Thơ.

Cà ràng (trái) và vò gốm (phải) phát hiện năm 2011. Ảnh: T.V

23,2cm, đường kính thân 51cm. Theo nhận định của các chuyên gia, đây là vò gốm có kích thước lớn nhất được phát hiện tại Nhơn Thành nói riêng và các di chỉ khảo cổ học văn hóa Óc Eo nói chung.

Cà ràng là loại vật dụng sinh hoạt tìm thấy nhiều trong thời gian qua, nhưng chủ yếu là mảnh vỡ, chưa có cơ sở để nhận định hình dáng. Năm 2011, các mảnh vỡ được tìm thấy trong một hố thám sát và được phục dựng nguyên dạng cho thấy hình dáng cà ràng thuộc thời kỳ này rất đặc biệt. Cấu trúc gồm ba phần: chân đế thấp có dáng loe choãi thẳng (đường kính 14,1cm, cao 1,7cm), đáy tròn sâu lòng và phần chân kê "đầu rau" gồm ba chân bố trí cách đều nhau, mũi uốn thu tròn - nhỏ hướng đồng tâm. Mép cà ràng khá dày, vành mép vuốt bằng và rộng bản, trên bề mặt vành mép và mũi cà ràng được trang trí hoa văn in ấn nổi những nhóm đường ngắn song song. Kích thước: cao

và mảnh vỡ. Kích thước các hiện vật dạng nổi dùng nấu kim loại tương đối nhỏ, khoảng từ 3-6cm, được làm bằng gốm pha bã thực vật. Bên cạnh các di vật là nổi còn tìm thấy các khối xỉ kim loại lớn với những hiện vật liên quan đến nghề chế tác kim loại khác như mảnh phiến đá hình vuông, nắp dĩa nổi nấu... Các di vật này góp phần minh chứng cho nghề chế tác kim hoàn từng tồn tại và phát triển tại đây.

Di vật gỗ được phát hiện rất nhiều tại khu di chỉ khảo cổ Nhơn Thành, đặc biệt là những thanh gỗ cắm đứng. Đây có thể là những chân cột nhà sàn của cư dân văn hóa Óc Eo. Các cọc gỗ có đường kính 20- 25cm, xuất lộ trong các đường mương nước do người dân đào lên phục vụ canh tác, các khu vực lung, bầu... Bên cạnh đó, trong quá trình kiểm chứng tại khu vực này, nhóm công tác đã phát hiện hai hiện vật gỗ có kích thước lớn

cư trú, các công trình kiến trúc hay loại hình di chỉ bên bãi càng sông của cư dân cổ.

Đặc biệt, trong năm 2012, đã phát hiện Yoni bằng gỗ tại khu di chỉ khảo cổ học này. Yoni được làm từ một cây gỗ nguyên khối, chế tác hoàn thiện, thể hiện rõ nét các đặc trưng của loại hình Yoni. Phần vôi hình trụ vuông, đầu vôi có cạnh vát xiên, rãnh dẫn nước thiêng nổi thông từ đầu vôi vào phần lòng Yoni. Phần thân có hình chữ nhật, dù bị vỡ mất một bên song phần còn lại vẫn phản ánh đầy đủ đặc điểm cấu trúc của phần này qua nguyên tắc đối xứng. Bề mặt trên của lòng thân Yoni có đục một rãnh lõm sâu nối liền với đầu vôi và chạy dọc theo rìa cạnh bao quanh mặt trên thân Yoni, tạo nên một phần điều khác nổi hình thoi (bầu dục) có đáy nhọn hướng ra phía đầu vôi, phần ảnh đậm nét tinh phồn thực trên hiện vật này. Xung quanh thân Yoni có đục theo rìa cạnh có chạm nổi, tạo một gờ vuông vắn bao quanh lấy toàn bộ phần thân Yoni và nổi lên ra phần đầu vôi qua một đường cong mềm mại. Đầu còn lại vát ngang, vuông vắn, cho thấy có khả năng còn được nối kết với một bộ phận khác hoặc phần nổi dài còn lại của Yoni. Một cạnh bên của phần thân còn lại có khắc lõm hình vuông, có thể là phần khớp nối dùng để gắn cố định hiện vật này. Đây là Yoni bằng chất liệu gỗ rất độc đáo, lần đầu được phát hiện ở Nam Bộ.

Những di vật trên một lần nữa khẳng định giá trị lịch sử, văn hóa cũng như tầm quan trọng của khu di tích khảo cổ học Nhơn Thành. Các di vật cũng góp phần quan trọng trong việc nghiên cứu về đời sống sinh hoạt, lao động sản xuất, loại hình cư trú và văn hóa tín ngưỡng của cư dân văn hóa Óc Eo vùng Nam bộ nói chung và tại khu di tích Nhơn Thành, Cần Thơ nói riêng.

THUY LINH

(Bảo tàng TP. Cần Thơ)

Hiện trường khai quật di tích Nhơn Thành. Ảnh: Bảo tàng Cần Thơ

19,2cm, đường kính vành miệng 34,5cm. Cà ràng được làm bằng chất liệu gốm thô trộn nhiều cát và nhiều vỏ trấu.

Một số lượng lớn nổi dùng để nấu kim loại sử dụng trong nghề chế tác kim hoàn được tìm thấy tại khu di tích Nhơn Thành, đặc biệt là trong "hố rác" tại hố khai quật năm 2012, với mức độ tập trung cao của những nguyên bản

với chiều dài 3,8m- 3,9m. Cả hai hiện vật này là bạc thang, khi được phát hiện còn nằm nguyên tại vị trí với phần đầu nhỏ lên gắn sát mặt ruộng. Trên bề mặt có những nét được gia công cân đối, rất đều nhau. Đầu còn lại cắm xuống đất được chế tác có những khớp (hoặc chốt) chốt chặt bằng thanh gỗ cắm đứng. Những di vật này góp phần phục vụ nghiên cứu về loại hình